

Küreselleşme Çokkültürlülük ve İslam **(Din Sosyolojisi ve Antropolojisi Yazıları)**

Kitap Tanıtımı

Derleyen ve Çeviren: Prof. Dr. Ali COŞKUN
Rağbet Yayınları / 2012 / 247 sayfa.

Yüksek Lisans Öğrencisi Selin KESİCİ

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı
E-posta: selin2302@hotmail.com

Ali Coşkun, 1986 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirmiş; Yüksek lisansını Erciyes Üniversitesinde (1990), doktorasını Marmara Üniversitesi'nde tamamlamıştır (1996). Din Sosyolojisi alanında çalışmaları bulunan Coşkun, 2000 yılında Yardımcı Doçent, 2006 yılında Doçent, 2012 yılında Profesör olmuştur. Halen Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Sosyolojisi Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

Küreselleşme, son dönemlerin sosyal bilimler literatüründe en çok tartışılan olgulardandır. Nedenleri ve sonuçları itibariyle küreselleşmenin çok boyutluluğu geniş bir perspektifte tartışılmasına ve farklı bilim alanlarınca incelenmesine neden olmuştur. Kitapta yer alan makalelerde, dinî-toplumsal içerikli çeşitli konular, sosyolojik ve antropolojik perspektifle ele alınmaktadır. Nitekim kitabın önsözünde yer alan ifadeler içeriğini özetler mahiyettedir:

“Bu kitapta yer alan makaleler değişik vesilelerle çevirdiğimiz veya çevrilmesini teşvik ettiğimiz Din Sosyolojisi ve Din Antropolojisiyle alakalı çeşitli dergi ve yayın organlarıyla daha önce yayınlanan sekiz farklı yazarın makalesidir. Bunların bir kısmını Din Sosyolojisinde Yabancı Dil Metinleri adlı doktora derslerimde öğrencilerle birlikte çevirdiğimiz makaleler bir kısmını çevirisini teşvik ettiğimiz makaleler ve bir kısmını da Peter Clark tarafından edite edilen Din Sosyolojisi El Kitabı'nın bölümleri olarak çevirdiğimiz makaleler oluşturmaktadır.”

Makalelerin çevirilerinden ve derlemelerinden oluşan eser, Küreselleşme, İslam ve Batı: Türdeşleşme ve Tahakküm Arasında, Ali A. Mazrui, (ss.9-28); Çoğulculuk ve Çokkültürlülük: İslamî Bir Bakış Açısı, Abdur-Rahman Momin, (ss.29-72); Bir Toplumun Dinileşmesi: Suudi Arabistan'da Şeriat Hukuku Uygulaması, Sam S. Souryal, (ss. 73-110); İslamî Bir Antropolojinin Unsurları, Saibo Mohamed Mauroof, (ss. 111-144); Karşılaştırmalı Bir Bakış Açısıyla Hakikat, Huston Smith, (ss. 145-168); Örtülü/Zımnî Din, Edward Bailey, (ss. 169-196); Girard, Din, Şiddet ve Modern Şehitlik, Michael Kirwan, (ss.197-220); Anadolu ve Rumeli'de Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Dönemleri: -Osmanlı'nın "Görkemli Hakimiyeti" Sona Eriyor-, Uriel Heyd, (ss. 220-247), olmak üzere sekiz makaleden meydana gelmiştir.

Ali A. Mazrui tarafından kaleme alınan "Küreselleşme, İslam ve Batı: Türdeşleşme ve Tahakküm Arasında" adlı birinci makalede, küreselleşme olgusunun tanımı, küreselleşmenin ana motorları olarak görülen din, teknoloji, ekonomi ve imparatorluk kavramları üzerinden yapılmış; tarihçesi verilerek küreselleşmenin iki önemli göstergesi olan türdeşleşme ve tahakküm süreçleri konu edilmiştir. Küreselleşme sürecinde Mısır'ın hangi noktada olduğunu inceleyen yazar, Dar'ül harb tartışmalarını ve bu kavramın küreselleşmeyle ilişkisini ele almış, bu süreçte İslam'ın mağlup mu yoksa galip mi olduğunu, İslam'ın Batı ülkelerindeki durumunu ele alarak açıklamıştır. Küreselleşme sürecinde Birleşmiş Milletler'in durumunu ele alan yazar, bu noktada İslam dünyasında görülen kültürel Batılılaşmaya karşılık, Batı dünyasında demografik bir İslamlaşma olacağını öngörmekte, Batı dünyasında İslam'ın var olmasının kültürel süreçleri değiştireceğini ileri sürmektedir.

Abdur-Rahman Momin tarafından kaleme alınan "Çoğulculuk ve Çokkültürlülük: İslami Bir Bakış Açısı" adlı ikinci makalede, toplumlarda çeşitlilik ve birliğin kesişim noktası, Batı dünyasından ve Batı dünyasında Müslümanların tarih boyunca içinde buldukları durumdan örneklerle açıklanmıştır. Çoğulcu toplumun sınırları ve problemleri çokkültürlülüğün ortaya çıkmasından itibaren küreselleşmeyle birlikte yaşanan değişim sürecine kadar ele alınmıştır. İslam modelli toplumu belirli prensipler çerçevesinde inceleyen yazar, İslami bakış açısına göre insan doğasını ele almış, İslami eşitlikçilikten ve Erken İslami Dönemde toplum ve devlet anlayışını değerlendirmiştir. Çokkültürlü toplumlarda Müslümanların kültürel yaşamlarını, kültürel yaşamlarına dair sorunlarını, küreselleşmeyle yaşanan değişim sürecini ele alan yazar, uyum sorunlarının Müslümanların gösterdikleri çabalar sonucunda aşılma eğiliminde olduğunu vurgulamıştır.

Sam S. Souryal tarafından kaleme alınan "Bir Toplumun Dinileşmesi: Suudi Arabistan'da Şeriat Hukuku Uygulaması" adlı üçüncü

Küreselleşme Çokkültürlülük ve İslam (Din Sosyolojisi ve Antropolojisi Yazıları)

makalede yazar, toplumların dindarlıklarının sorgulanmasının, bireylerin dindarlıklarını sorgulamaktan daha kolay olduğu düşüncesinden hareketle şeriat hukuku ile suç işleme arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Suç oranlarını temel alan yazar, şeriat hukukunun uygulanması nedeniyle suç oranlarının düşük olduğu iddia edilen Suudi Arabistan toplumunun dindarlığını şeriat hukukunun uygulanmadığı altı Müslüman ülkeyle karşılaştırmalı olarak incelemiştir ve ülkelerin suç oranlarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Suç verileri, hâkimler, polisler ve sıradan vatandaşlardan oluşan üç heyet tarafından yorumlanarak teyit edilmiştir. Sonuç olarak şeriat hukukunun toplumda suçsuz bir düzen sağladığı ve daha güçlü bir etkiye sahip olduğu değerlendirilmiştir.

Mohamed Mauroof tarafından kaleme alınan “İslami Bir Antropolojinin Unsurları” adlı dördüncü makalede, ilk olarak antropoloji kavramı açıklanmıştır. Bir bilim dalı olarak antropolojinin Müslüman ülkeler ve Batılı ülkelerdeki durumu incelenmiş, İslamî antropolojinin varlığı farklı bakış açıları çerçevesinde ortaya konulmuştur. İslam inancının kaynaklarındaki unsurları belirten yazar, Batılı bilim adamlarının da konuya yaklaşımlarını değerlendirmiştir. Müslüman antropologların ve İslamî antropolojinin izlediği yolu, Batılıların bakış açılarını da dahil ederek ortaya koyan yazar, karşılaşılan problemleri de ele almış; Müslümanların batılıların taraflı yaklaşımlarından kurtulamadığını ileri sürmüştür.

Gelenekselci ve daha sonra Müslüman olmuş din felsefecisi ve dinler tarihçisi Huston Smith tarafından kaleme alınan “Karşılaştırmalı Bir Bakış Açısıyla Hakikat” adlı beşinci makalede yazar, hakikat problemini ve kavramını incelemiştir. Bu kavramı felsefi bir bakış açısıyla, mukayeseli olarak ele almıştır. Zamanda hakikat, mekânda hakikat, Batı din ve düşüncesine göre hakikat, uzak doğu dinlerine ve felsefelerine göre hakikat olmak üzere farklı perspektiflerden ve karşılaştırmalı olarak incelemiştir.

Edward Bailey tarafından kaleme alınan “Örtülü/Zımnî Din” adlı altıncı makalede ilk olarak “örtülü din”in tanımlarına yer verilmiş; en kısa tanımlama olan “bağlılıklar” vurgulanmıştır. Sonraki aşamada eş anlamlılarını ele alarak karşılaştırmalar yapan yazar, eş anlamlı olmayanları da belirterek bu kavramı tekrar ortaya koymuştur. Eleştiriler başlığı altında “örtülü din” kavramı ile ilgili yapılabilecek eleştirinin pratik bir eleştiri olacağını ileri süren yazar, bu konuda yapılan eleştirinin pratik ve anlaşılabilir olmadığını vurgulamıştır. Antropologların “dini şeyler” ile ilgili görüşlerine diğer sosyal bilimcilerin verdikleri cevapları ele almış, sınırlamalar başlığı altında “örtülü din” kavramının yapısı gereği ortaya koyduğu kriterleri belirtmiştir. Örtülü din hakkında çalışmalardan hareketle, gelecekteki olası durumlar geçmişin tecrübeleri aracılığıyla değerlendirilmiştir.

Michael Kirwan tarafından kaleme alınan “Girard, Din, Şiddet ve Modern Şehitlik” adlı yedinci makalede ilk olarak, Fransız kökenli Amerikalı kültür teorisyeni Rene Girard’ın kültür, şiddet, şehitlik hakkındaki görüşlerine yer verilmiştir. Rene Girard, tüm anlaşmazlıkların temelinde yarışma olduğu ve insan ilişkilerinin temelde taklit ve rekabete dayandığı düşüncesindedir. Yazar, sonraki bölümlerde Hristiyan, Yahudi ve İslam geleneğinde şehitliği ele almıştır. İslami gelenekte, “ölen askerlerin övülmesi” şeklinde belirginleşen şehitlik ideali üzerinde duran yazar, Yahudi ve Hristiyan geleneğinde, şehitlerin eşsiz vatan kahramanları olarak nitelendirilmesi ve Tanrı’nın halkı olarak görülmesi algılarını vurgulamıştır. Bu gelenekler arasında karşılaştırmalarda bulunan yazar, Girardvarî sonuçlara yer vermiştir.

Uriel Heyd tarafından kaleme alınan “Anadolu ve Rumeli’de Osmanlı İmparatorluğu’nun Son Dönemleri: -Osmanlı’nın “Görkemli Hakimiyeti” Sona Eriyor-“adlı sekizinci makalede, Osmanlı İmparatorluğu’nun parçalanma döneminin Anadolu ve Rumelisi ele alınmış bu dönemdeki Batılılaşma çabalarına yer verilmiştir. Osmanlı Devleti’nin Balkanlarda varlığını sürdürmek için Avrupalı devletlerin izlediği politikaya karşı verdiği büyük savaşı ele alan yazar, devleti parçalanma dönemine getiren nedenleri ortaya koymuş, Batılılaşma çabaları içinde yaşanan problemleri, yapılan yanlışları açıklayarak Tanzimat ve İstibdat döneminde padişahların verdiği büyük sınavları ve mücadeleleri ortaya koymuştur. Genç Türkler’in ideallerine ve bu idealleri gerçekleştirmek için uyguladıkları politikalara da değinen yazar, onların, Mustafa Kemal Atatürk’ün milliyetçi Türkiye Cumhuriyet’ine ve Batılılaşma politikasına giden yolu açtıklarını ileri sürmüştür.

Prof. Dr. Ali COŞKUN’un Eserleri

1. ***Din, Toplum ve Kültür: Din Sosyolojisi ve Antropolojisine Giriş*** (derleme), İstanbul 2005.
2. ***Küreselleşme, Çokkültürlülük ve İslam: Din Sosyolojisi ve Antropolojisi Yazıları*** (derleme ve çeviri), İstanbul 2012.
3. ***Mehdilik Fenomeni: Osmanlı Dönemi Dini Kurtuluş Hareketleri Üzerine Bir Din Bilimi Araştırması***, İstanbul 2004.
4. ***Mesih Beklerken: Mesihçi ve Millenarist Hareketler: Temel Giriş Metinleri***, İstanbul 2003.
5. ***Osmanlıda Din Sosyolojisi: Naima Örneği***, İstanbul 2004.
6. ***Sevgi sosyolojisi: Din Sosyolojisi ve Antropolojisi Yazıları*** (derleme), İstanbul 2012.
7. ***Sosyal Değişme ve Dini Normlar: Gelenek, Modernlik ve Postmodernlik Ekseninde İslam’ın Çağdaş Yorumları Karşısında Halk***, İstanbul 2005.

Küreselleşme Çokkültürlülük ve İslam (Din Sosyolojisi ve Antropolojisi Yazıları)

8. *Sosyal Değişme, Kadın ve Din*, İstanbul 2011.

Çeviri Eserleri

1. *Din Sosyolojisi: Tarih ve Teoriler* (Roberto Cipriani), İstanbul 2011.
2. *Görünmeyen Din* (Thomas Luckmann), İstanbul 2003.
3. *İslam Sosyolojisi* (Sâmiye Mustafa Haşşâb), İstanbul 2010.
4. *Kutsal Şemsiye* (Peter L. Berger), İstanbul 2011.
5. *Melekler Hakkında Söylenti* (Peter L. Berger), İstanbul 2010.